

7. KONFERENCA UČITELJEV/-IC NARAVOSLOVNIH PREDMETOV – NAK 2023:
**Z ZNANJEM IN RAVNANJEM NASLAVLJAJMO
PODNEBNE SPREMEMBE IN TRAJNOSTNOST**
17. DO 18. APRIL 2023, LAŠKO

Globalno učenje in trajnostni razvoj

mag. Klavdija Šipuš, Zavod RS za šolstvo

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE,
PODNEBJE IN ENERGIJO

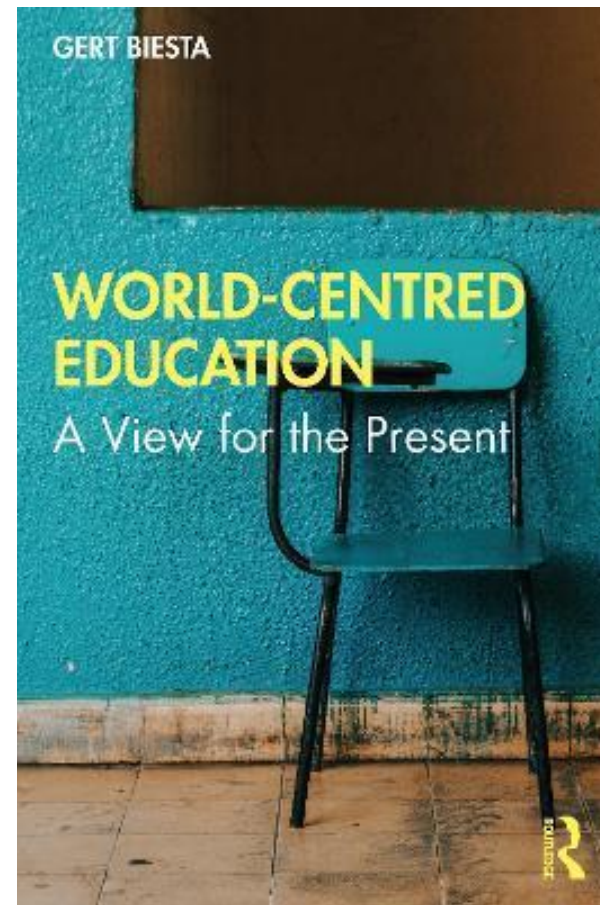
REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE

Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo

Dogodek delno financira Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo s sredstvi Sklada za podnebne spremembe, v okviru projekta Podnebni cilji in vsebine v vzgoji in izobraževanju.

Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo

SPREMENIMO SVET: AGENDA ZA TRAJNOSTNI RAZVOJ DO LETA 2030 (Generalna skupščina OZN, 2015)

Podcilj 4.7

Do leta 2030 poskrbeti, da bodo vsi učenci pridobili znanje in spretnosti, potrebne **za spodbujanje trajnostnega razvoja**, tudi z izobraževanjem o trajnostnem razvoju in **trajnostnem načinu življenja**, človekovih pravicah, enakosti spolov, spodbujanju kulture miru in nenasilja, državljanstvu sveta ter spoštovanju kulturne raznolikosti in prispevka kulture k trajnostnemu razvoju.

Strategija razvoja Slovenije 2030

...

- s spodbujanjem **globalnega učenja**,
- z uveljavitvijo koncepta trajnostnega razvoja, **aktivnega državljanstva** in **etičnosti** kot enega od načel vzgoje in izobraževanja.

Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo

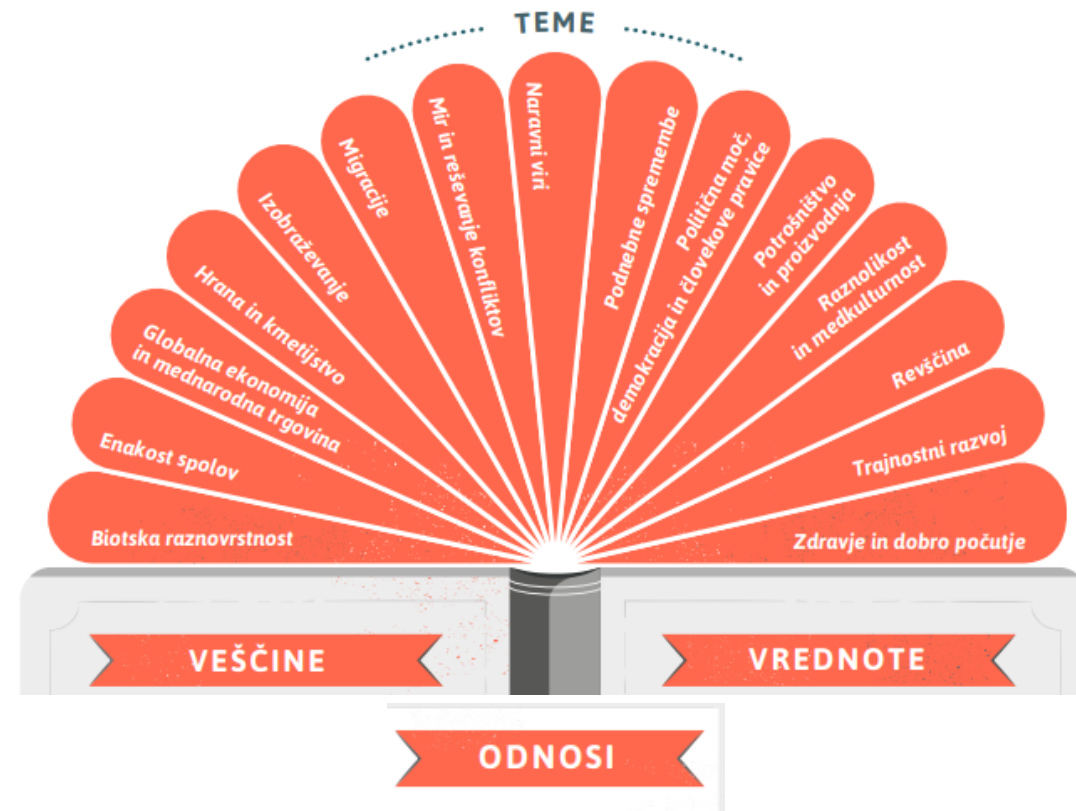

Globalno učenje

Dublinska deklaracija/Evropska deklaracija o globalnem izobraževanju do leta 2050

(Global Education Network Europe, november 2022)

Globalno izobraževanje je izobraževanje, ki ljudem omogoča, da kritično razmišljajo o svetu in svojem mestu v njem; da odprejo svoje oči, srca in misli za realnost sveta na lokalni in globalni ravni. Omogoča ljudem, da razumejo, si predstavljajo, upajo in delujejo, da bi ustvarili svet socialne pravičnosti, miru, solidarnosti, pravičnosti in enakosti, planetarne trajnosti in mednarodnega razumevanja. Vključuje spoštovanje človekovih pravic in raznolikosti, inkluzije ter dostojno življenje za vse, zdaj in v prihodnosti.

Globalni izzivi – globalni predmeti

Rogina, A., Dwyer, C., Jackson, C., ... Plachká, Z. (2020). *Celostni okvir globalnega učenja*. Ljubljana: Društvo Humanitas – Center za globalno učenje in sodelovanje.
https://www.humanitas.si/wp-content/uploads/2020/12/Celostni-okvir-GU_web_final.pdf

Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo

Izobraževanje za globalno državljanstvo

DOMENE UČENJA

KOGNITIVNA

- Učenci pridobijo znanje in razumevanje lokalnih, nacionalnih in globalnih vprašanj ter medsebojne povezanosti in soodvisnosti različnih držav in populacij
- Učenci razvijajo veščine za kritično razmišljanje in analizo

SOCIO-ČUSTVENA

- Učenci doživljajo občutek, da pripadajo skupnemu človeštvu, delijo vrednote in odgovornosti, ki temeljijo na človekovih pravicah
- Učenci razvijajo odnos empatije, solidarnosti in spoštovanja razlik ter drugačnosti

VEDENJSKA

- Učenci učinkovito in odgovorno delujejo na lokalni, nacionalni in svetovni ravni za bolj miren in trajnosten svet.
- Učenci razvijajo motivacijo in pripravljenost, da izvajajo potrebna dejanja

KLJUČNI UČNI IZIDI

KLJUČNE LASTNOSTI UČENCEV

Obveščeni in kritično pismeni

- Poznajo lokalna, nacionalna in globalna vprašanja, sisteme upravljanja in strukture
- Razumejo medsebojno odvisnost in povezave svetovnih in lokalnih problemov
- Razvijajo spretnosti za kritično preiskavo in analizo

Družbeno povezani ter s spoštovanjem drugačnosti

- Gostijo in upravljajo identitete, odnose in občutek pripadnosti
- Delijo vrednote in odgovornosti, ki temeljijo na človekovih pravicah
- Razvijajo odnose, v katerih cenijo in spoštujejo razlike in drugačnost

Etično odgovorni in angažirani

- Razvijajo ustrezne spretnosti, vrednote, prepričanja in stališča
- Izkazujejo osebno in družbeno odgovornost za miren in trajnosten svet
- Razvijajo motivacijo in pripravljenost skrbeti za skupno dobro

TEME

1. Lokalni, nacionalni in globalni sistemi in strukture
2. Vprašanja, ki vplivajo na interakcijo in povezanost skupnosti na lokalni, nacionalni in svetovni ravni
3. Osnovne predpostavke in dinamika moči

4. Različne stopnje identitete
5. Različne skupnosti, ki jim pripadajo ljudje in kako so te povezane
6. Različnost in spoštovanje drugačnost

7. Ukrepi, ki jih je mogoče sprejeti posamično in kolektivno
8. Etično odgovorno vedenje
9. Angažiranje in ukrepanje

Okvir 1: Temeljne konceptualne dimenzije izobraževanja za globalno državljanstvo

Kognitivna

Pridobiti znanje, razumevanje in kritično razmišljanje o globalnih, regionalnih, nacionalnih in lokalnih vprašanjih ter medsebojni povezanosti in soodvisnosti različnih držav in prebivalstva.

Socialno-čustvena

Imeti občutek pripadnosti skupnosti, človeštvu, deljene vrednote in odgovornosti, empatijo, solidarnost in spoštovanje do razlik in drugačnosti.

Vedenjska

Učinkovito in odgovorno delovanje na lokalni, nacionalni in na svetovni ravni za bolj miren in trajnosten svet.

Izobraževanje za globalno državljanstvo. Teme in učni cilji. (2019). Pariz: UNESCO, Škofja

Loka: Gimnazija Škofja Loka. Dostopno na:

<https://www.gcedclearinghouse.org/sites/default/files/resources/150020slv.pdf>

Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo

Vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj

Vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj. Kažipot. (UNESCO, ZRSŠ, 2022): https://www.zrss.si/wp-content/uploads/2022/03/VITR_za_2030-1.pdf

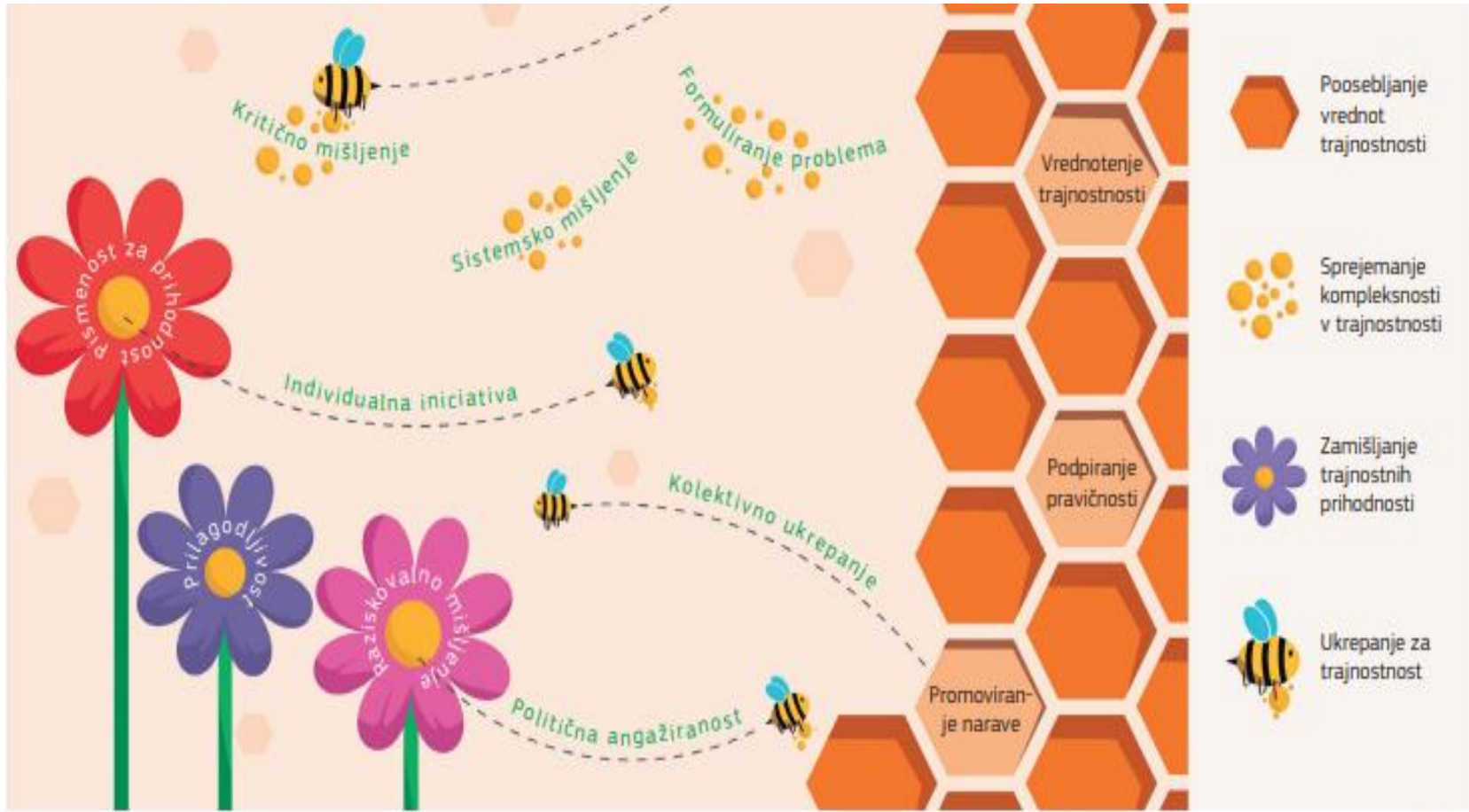
Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo

Globalno učenje in vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj

- **SKUPEN KONTEKST** - globalni izzivi/problemi
- **SKUPNE NUJNE POTREBE** - graditi miroljubne in trajnostne družbe, sprožiti fundamentalne spremembe v smeri, kako sobivati drug z drugim in z našim planetom
- **SKUPNA VIZIJA** – učečim se (vseh starosti) omogočiti, da proaktivno prispevajo k pravičnejšemu, mirnejšemu, strpnejšemu, vključujočemu in bolj trajnostnemu svetu – usmerjenost v reševanje problemov
- **HOLISTIČNA/CELOSTNA PEDAGOGIKA** – učno okolje in učni proces: kontekstualno, izkustveno, problemsko, biografsko učenje
- **TRANSFORMATIVNO UČENJE IN DELOVANJE**- učenje, osredotočeno na spremembo, transformacijo in delovanje/ukrepanje
- **KOMPETENČNI PRISTOP: znanje, spretnosti, stališča, vrednote, kritično mišljenje, razumevanje raznolikosti**
- **VLOGA UČENCA** (sodelovanje pri procesu in ciljih, aktivne oblike učenja) **in UČITELJA**

Vizualna predstavitev okvira *GreenComp*

KOMPETENCE

1.1 VREDNOTENJE TRAJNOSTNOSTI
 1.2 PODPIRANJE PRAVIČNOSTI
 1.3 PROMOVIRANJE NARAVE

2.1 SISTEMSKO MIŠLIENJE
 2.2 KRITIČNO MIŠLIENJE
 2.3 FORMULIRANJE PROBLEMA

3.1 PRIHODNOSTNA PISMENOST
 3.2 PRILAGODLJIVOST
 3.3 RAZISKOVALNO MIŠLIENJE

4.1 POLITIČNA ANGAŽIRANOST
 4.2 KOLEKTIVNO UKREPANJE
 4.2 INDIVIDUALNA INICIATIVA

Globalne kompetence učencev in učenk v raziskavi PISA 2018

So večdimenzionalna spretnost, ki vključuje spretnosti preučevanja globalnih in medkulturnih vprašanj, razumevanja in spoštovanja različnih pogledov ter stališč, uspešnega in spoštljivega sodelovanja z drugimi ter aktivnega delovanja za kolektivno blaginjo in trajnostni razvoj.

Dimenzije globalnih kompetenc, OECD, 2020

Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo

Tabela 2: Globalne kompetence slovenskih 15-letnikov v primerjavi z vrstniki iz držav OECD

	<i>M</i>	<i>SE</i>
Samoučinkovitost pri pojasnjevanju globalnih vprašanj	-0,09	0,02
Zavedanje o globalnih vprašanjih	-0,01	0,02
Odnos do priseljencev	-0,06	0,02
Zanimanje za spoznavanje drugih kultur	-0,07	0,02
Razumevanje perspektive drugih	0,05	0,01
Spretnost miselnega prilagajanja	-0,01	0,01
Spoštovanje ljudi iz drugih kultur	-0,03	0,01
Spretnost medkulturne komunikacije	-0,18	0,02
Odzivnost na globalna vprašanja	-0,10	0,02
Diskriminatorno vedenje učiteljev	0,23	0,01
Občutek pripadnosti šoli	-0,11	0,01

Opomba. *M* – aritmetična sredina mednarodno primerljivega indeksa; *SE* – standardna napaka.

O višjih globalnih kompetencah v povprečju poročajo dekleta, učenci, ki obiskujejo gimnazijske programe, tisti z višjim SES in višjimi dosežki na preizkusu PISA.

- Slovenski učenci in učenke so v primerjavi z vrstniki iz držav OECD svoje globalne kompetence ocenili nekoliko podpovprečno.
- Najbolj pozitivno so ocenili svojo spretnost razumevanja drugih, zavedanje o globalnih vprašanjih in spretnost miselnega prilagajanja.
- Najbolj negativno so ocenili **spretnost medkulturne komunikacije, odzivnost na globalna vprašanja** in **samoučinkovitost pri pojasnjevanju globalnih vprašanj**.
- V povprečju so poročali o precej bolj diskriminatornem vedenju učiteljev na šolah, ki se nanaša predvsem na odnos učiteljev do učencev iz drugih kultur.

Šterman Ivančič, K. in Štremfel, U. (2022). *Sekundarna študija PISA 2018: Globalne kompetence kot temelj uspešnega (so)delovanja v sodobnem šolskem, lokalnem in globalnem okolju (2021-2022) (končno poročilo)*, Pedagoški inštitut.

Preglednica 10: Deleži odgovorov učencev po postavkah o odzivnosti na globalna vprašanja

	Povprečje OECD				Slovenija			
	Ne strinjam se oz. sploh se ne strinjam.		Strinjam se oz. popolnoma se strinjam.		Ne strinjam se oz. sploh se ne strinjam.		Strinjam se oz. popolnoma se strinjam.	
	%	SE	%	SE	%	SE	%	SE
Sebe vidim kot državljana sveta.	23,8	0,1	76,2	0,1	24,3	0,7	75,7	0,7
Ko vidim v kako slabih pogojih živijo nekateri ljudje na svetu, se čutim dolžnega ukrepati.	32,7	0,1	67,3	0,1	32,1	0,8	67,9	0,8
Mislím, da lahko moje vedenje vpliva na ljudi v drugih državah.	44,0	0,2	56,0	0,2	52,2	0,9	47,8	0,9
Prav je bojkotirati podjetja, ki so znana po tem, da njihovi zaposleni delajo v slabih delovnih pogojih.	33,7	0,1	66,3	0,1	28,8	0,7	71,2	0,7
Lahko kaj storim glede svetovnih težav.	42,5	0,2	57,5	0,2	52,1	0,9	47,9	0,9
Skrb za varovanje okolja povsod po svetu mi je pomembna.	22,1	0,1	77,9	0,1	21,4	0,8	78,6	0,8

Preglednica 11: Deleži odgovorov učencev po postavkah o vključenosti ali ne vključenosti v posamezne aktivnosti, povezane z globalnim učenjem

	Povprečje OECD				Slovenija			
	NE		DA		NE		DA	
	%	SE	%	SE	%	SE	%	SE
Učím se o medsebojni povezanosti gospodarstev držav.	45,1	0,2	54,9	0,2	58,8	0,7	41,2	0,7
V razredu se učím reševati spore z drugimi ljudmi.	35,6	0,2	64,4	0,2	45,7	0,8	54,3	0,8
Učím se o drugačnih kulturah.	24,2	0,1	75,6	0,1	36,3	0,8	63,7	0,8
Med poukom beremo časopise, iščemo novice na spletu ali skupaj gledamo poročila.	59,3	0,2	40,7	0,2	74,7	0,7	25,3	0,7
Profesorji me večkrat vprašajo za mnenje o mednarodnih novicah.	54,3	0,2	45,7	0,2	69,8	0,7	30,2	0,7
Vse šolsko leto se udeležujem prireditev, ki slavijo kulturno raznolikost.	59,5	0,2	40,5	0,2	68,9	0,8	31,1	0,8
Pri rednem pouku se udeležujem razrednih razprav o svetovnih dogodkih.	44,3	0,2	55,7	0,2	63,8	0,8	36,2	0,8
Med poukom s sošolci v majhnih skupinah razčlenjujemo globalne težave.	51,8	0,2	48,2	0,2	67,4	0,8	32,6	0,8
Učím se, kako imajo lahko ljudje iz drugačnih kultur različne poglede na nekatere težave.	38,2	0,2	61,8	0,2	55,8	0,8	44,2	0,8
Učím se, kako se sporazumevati z ljudmi iz drugačnih kulturnih ozadij.	41,8	0,2	58,2	0,2	52,6	0,8	47,4	0,8

Summary of InSights: Teaching for Climate Action

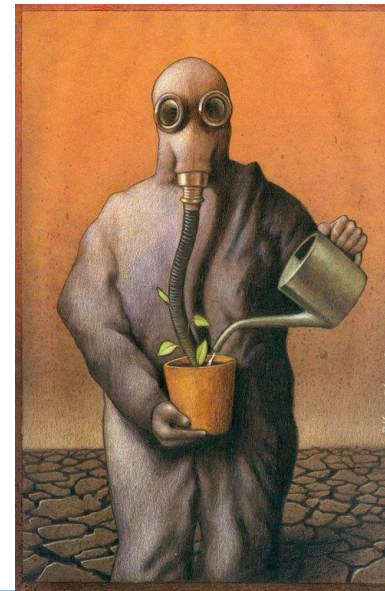
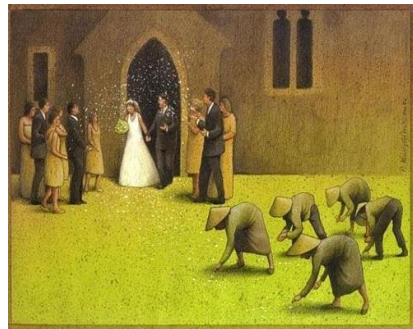
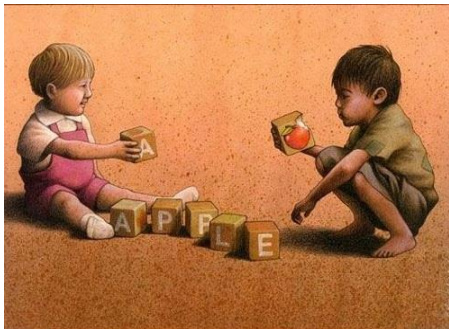

Figure 2. Pedagogies that can empower students for climate action

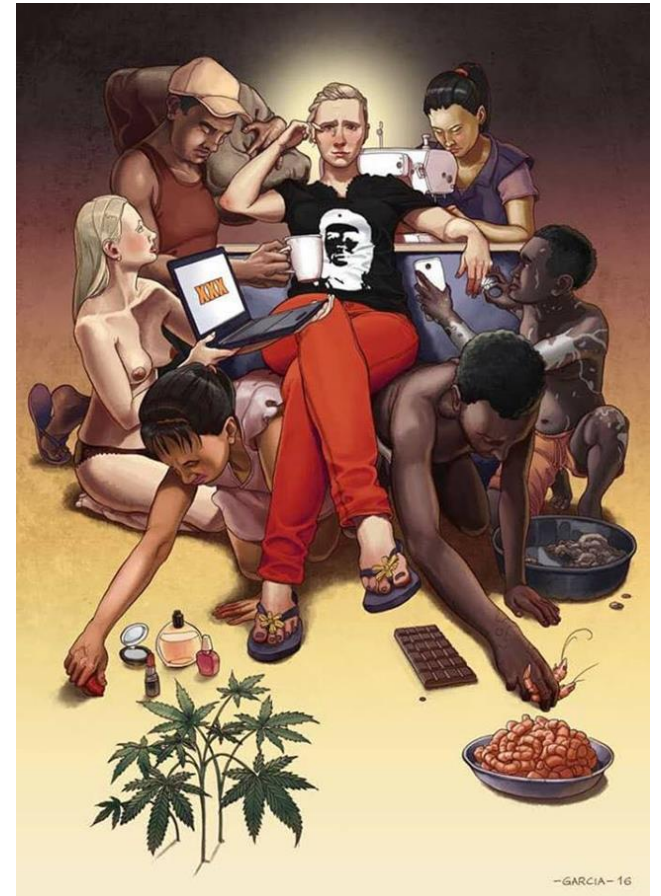
cloud poll was conducted during the first Conversation on Teaching on 23 September. The size of the word corresponds to the frequency it was mentioned by the participants.

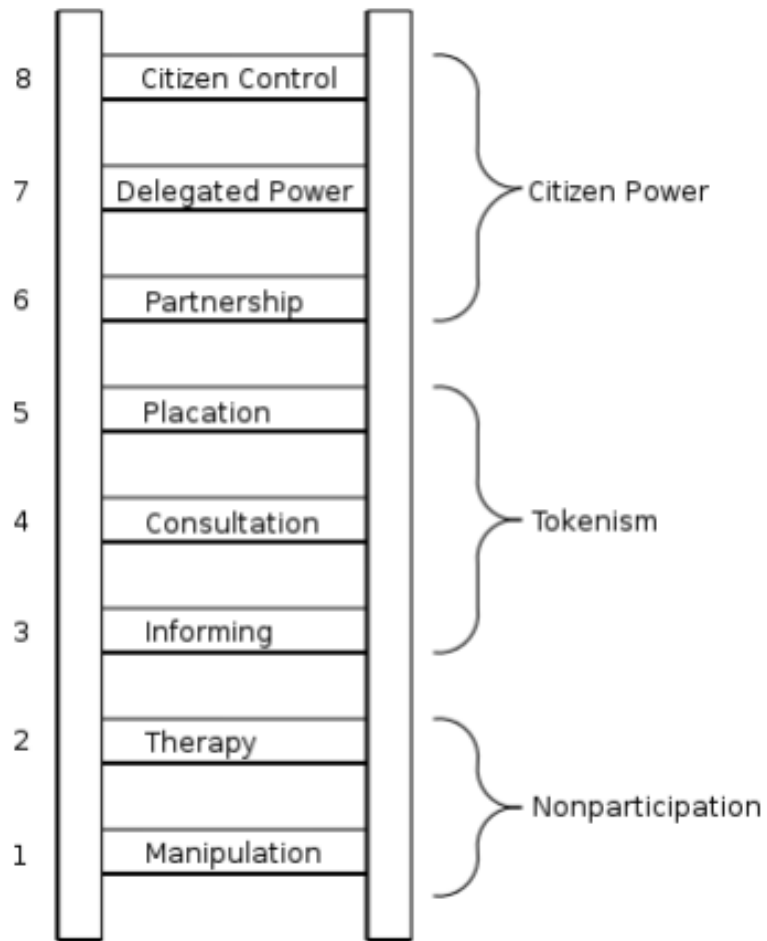
Učno okolje in učni proces za trajnostnost

Varno in spodbudno učno okolje:

- v središču je učenje in celostni razvoj posameznika (zaznava čutnih, čustvenih in moralnih zmožnosti vsakega posameznika)
- je inkluzivno in participativno (glas učenca, enakost spolov, kulturna raznolikost ...)
- je v duhu upanja in optimizma – stremi k pravičnejšemu svetu
- je transformativno: vpliva na zavedanje, spremembo stališč in vrednot
- je akcijsko – vpliva na delovanje/pozitivne družbene spremembe,
- nudi priložnosti učenja v različnih kontekstih (učilnica, od lokalne do globalne skupnosti)
- zahteva aktivne oblike poučevanja in učenja (sodelovalno učenje, kritično, sistemsko, problemsko mišljenje, refleksija)
- na učence osredinjeni in kulturno odzivni ter interaktivni pristopi poučevanja in učenja.

Participacija državljanov in mladih

Lestvica participacije mladih, Hart, R. (1992), ki jo je izoblikoval za UNICEF International Child Development Centre <https://minorityinclusion.wordpress.com/2016/02/05/how-to-engage-active-participation-of-minority-young-people-harts-ladder-of-participation/>

Sherry Arnstein, 1969, državljanska participacija v demokratičnih procesih

Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo

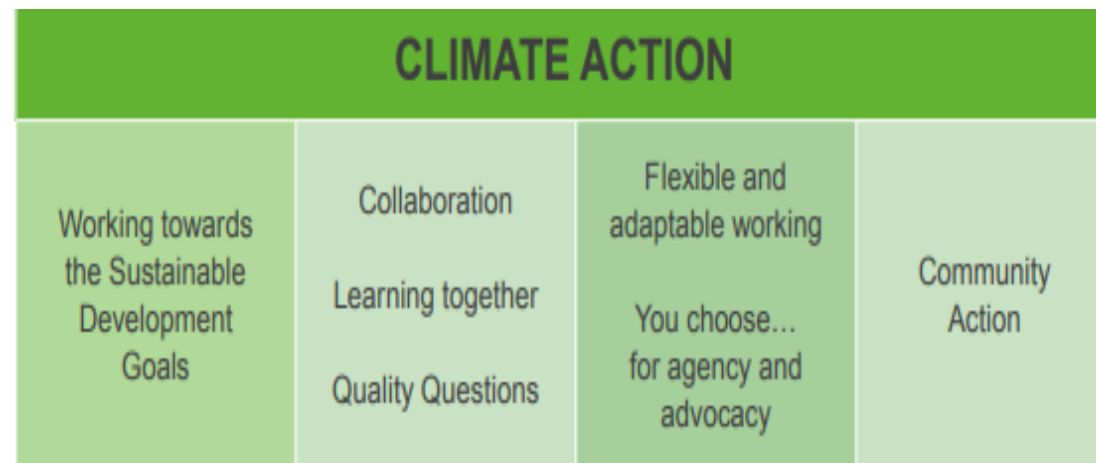
Vloga in vpliv učitelja_ice

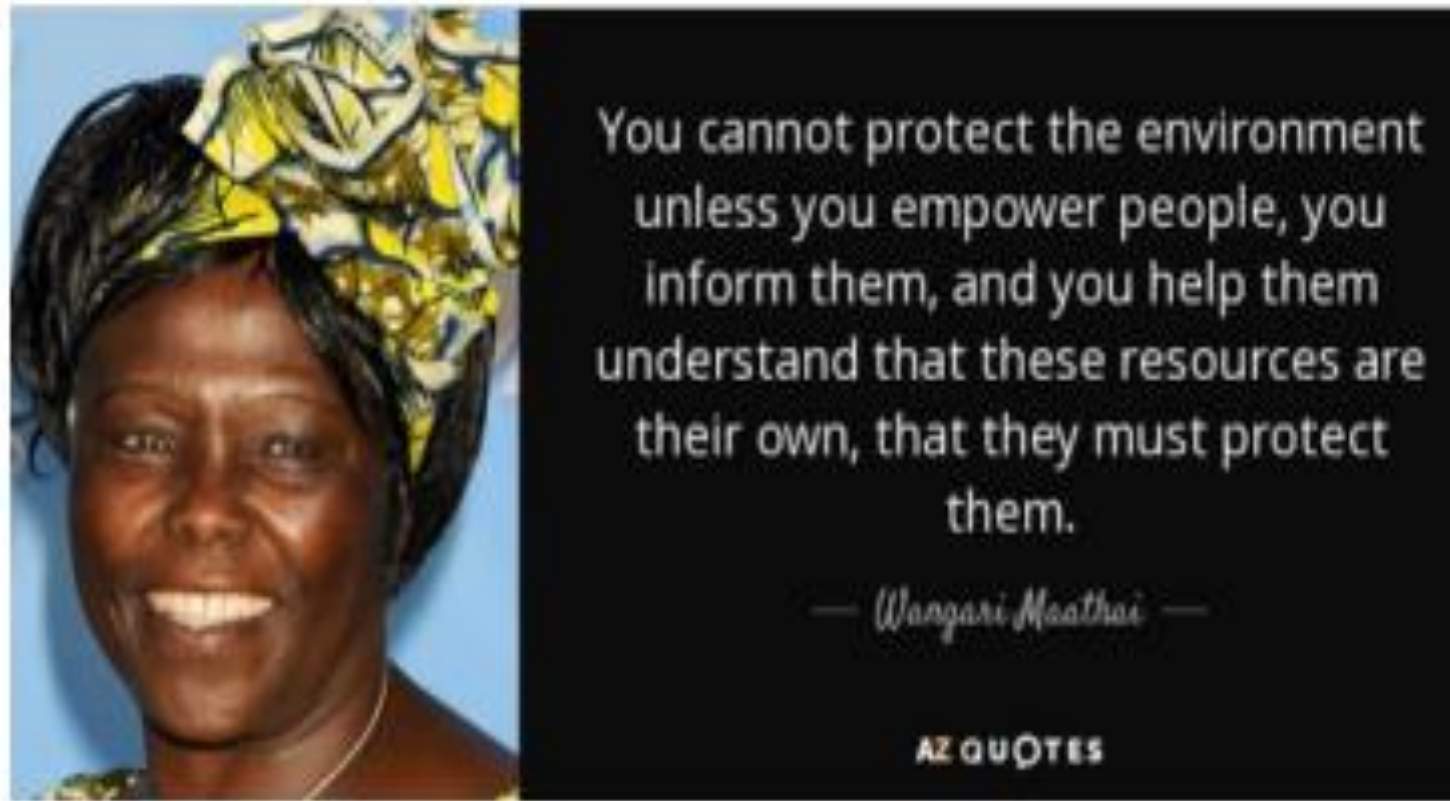
- Prepričanje vzgojiteljev/učiteljev, da ima njihovo poučevanje vpliv na oblikovanje boljšega sveta, povečuje motivacijo za poučevanje (DEA, 2008)
- zagotavlja varno in spodbudno učno okolje – okolje, ki spodbuja učenčeve izkušnje in reflektivne miselne procese
- omogoča sodelovanje in komunikacijo med učenci in med učenci in njim (participativno učenje)
- ozaveščen in trajnostno naravnani: **razume razloge, zaradi katerih želi pri učencih sprožiti spremembo, in ne zgolj, katere so te spremembe in kako jih doseči (transformativno učenje)**
- **je vzor, s tem ko pokaže svojo željo po spremembah in učenju**
- načrtno vključuje strategije za spodbujanje kritičnega mišljenja in učencem nudi podporo pri razvoju veščin
- pozornost daje pogovoru o čustvih, občutjih učencev
- učencem omogoča, da nova spoznanja prenesejo izven učilnice
- reflektira svojo pedagoško prakso, vnaša spremembe.

Kakovostna/raziskovalna vprašanja ...

- Zakaj so podnebne spremembe za nekatere ljudi tako kontroverzna tema? Kako so podnebne spremembe povezane z ostalimi globalnimi pojavi, kot so npr. migracije, mir in konflikti, biotska raznovrstnost? Kaj so okoljske migracije? Kaj prisili ljudi, da zapustijo svoje države?
- Je demokracija nujen pogoj za razvoj/trajnostnost?
- Kako lahko gospodarstva, naši življenjski slogi postanejo bolj trajnostni? Kako lahko v času naraščajočega svetovnega prebivalstva zmanjšamo pritisk na okolje? Kako lahko zagotovimo ravnovesje med gospodarskim razvojem in okoljsko pravičnostjo?
- Kaj pomeni, da pravično uporabljamo vire?
- Kaj je odgovorno potrošništvo?
- Kaj sestavlja in od kod prihaja moj pametni telefon?
- Kako pogosto menjam telefon/oblačila ... in kakšen okoljski odtis s tem ustvarjam?
- Kakšna je naša vloga svetovnih državljanov v boju proti podnebnim spremembam?
- Kaj počnejo globalni državljani?

Wangari Maathai (1940–2011)

Tabela 1: Oblike državljskega delovanja*

Osebnno odgovoren državljan	Participativen državljan	K pravičnosti usmerjen državljan
PRIMERI OPISA		
V svoji skupnosti deluje odgovorno: ločuje odpadke, daruje kri ... Dela in plačuje davke. Spoštuje zakone. Po potrebi deluje kot prostovoljec.	Je aktiven član v organizacijah skupnosti in/ali si prizadeva za izboljšanje stanja. Organizira prizadevanja skupnosti za oskrbo tistih, ki jo potrebujejo, zavzema se za ekonomski napredek ali čisto okolje. Pozna strategije za opravljanje skupnih nalog.	Deluje z namenom preseči na videz površinske vzroke, kritično vrednoti družbene, politične in ekonomske strukture. Poišče in naslavlja področja, na katerih zaznava nepravilnost (krivice). Pozna demokratična družbena gibanja in ve, kako vplivati na sistemske ali politične spremembe.
PRIMER DEJANJA		
Daruje hrano.	Pomaga pri organizaciji darovanja hrane.	Zastavlja si vprašanja, zakaj so ljudje lačni, in si prizadeva za prepoznavanje in odpravljanje izvornih vzrokov.
TEMELJNE PREDPOSTAVKE		
Za reševanje družbenih problemov in izboljševanje družbe morajo imeti državljani izoblikovane moralne in etične standarde: morajo biti poštene, odgovorni člani skupnosti, ki spoštujejo zakone.	Za reševanje družbenih problemov in izboljševanje družbe morajo državljani v uveljavljenih sistemih in strukturah skupnosti aktivno sodelovati in prevzemati odgovornost.	Za reševanje družbenih problemov in izboljševanje družbe morajo državljani razpravljati o ustaljenih sistemih, strukturah in politikah, ki sčasoma reproducirajo vzorce in povzročajo krivice, jih preizpraševati in spreminjati.

Westheimer, J. in Kahne, J. (2004). What kind of citizen? The politics of educating for democracy. *American Educational Research Journal*. Volume 41 No. 2.

Rojc, J. in Šipuš, K. (2021). *Aktivno državljanstvo v srednji šoli. Priročnik za učitelje*. Zavod RS za šolstvo.
https://www.zrss.si/pdf/Aktivno_drzavljanstvo_v_srednji_soli_prirocnik.pdf

**Vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj
v akciji je v osnovi
aktivno državljanstvo
(citizenship in action).**

Vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj Kažipot. (2020). Pariz: UNESCO, 2022, Zavod RS za šolstvo

Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo

